

ZAPOMENUTÁ FUNKCIONALISTICKÁ VILA ARCHITEKTA KARLA HANNAUERA

MARTINA HRABOVÁ

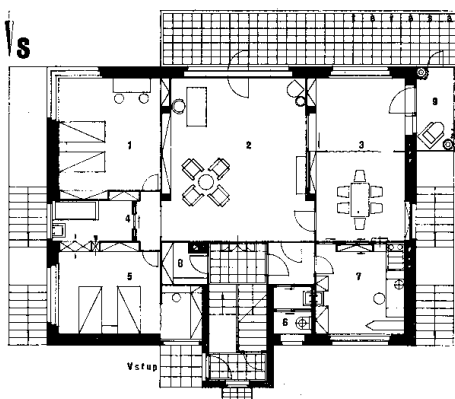
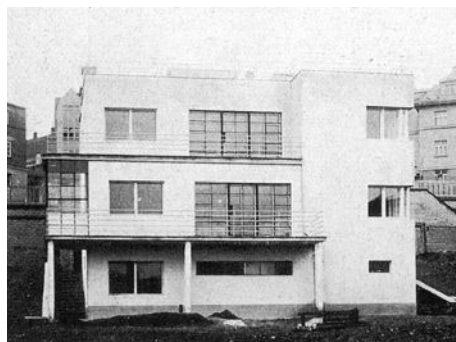
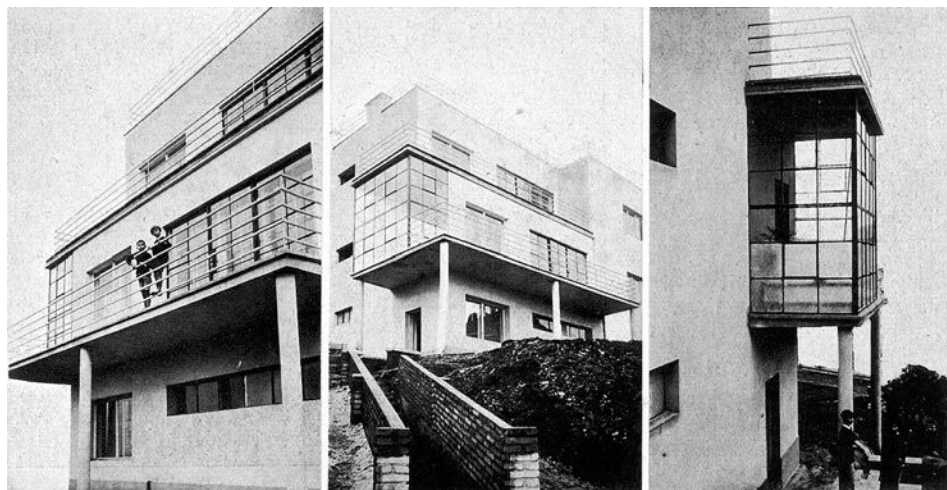
Jdeme-li dnes v Praze-Libni ulicí Nad Rokoskou, vila s čp. 1377 nás s největší pravděpodobností příliš nezaujme. Povšimneme si snad jen výrazně žluté omítky a podivné neuspořádanosti oken na fasádách (obr. 1). Tento vcelku konvenční dvoupatrový rodinný dům s podkrovím a sedlovou střechou je však ve skutečnosti výsledek radikální přestavby funkcionalistické vily.

V 8. ročníku časopisu *Stavba* byla roku 1930 otištěna fotografie *vily v Praze* (obr. 2).¹⁾ Jako autor je udán Karel Hannauer. Více informací či bližší údaje o umístění stavby zde však uvedeny nejsou. Od současných majitelů domu se autorka dozvěděla, že vila byla původně celá prosklená a natolik nepraktická, že ji museli zcela přestavět. Při bližším zájmu o historii domu nalezla autorka v archivu Stavebního úřadu Prahy 8 ve složce čp. 1377 nejen plány, ale i podrobnou dokumentaci k historii sledované stavby.²⁾ Pů-

Obr. 1: Praha 8, pohled na dům čp. 1377 od severozápadu z ulice Nad Rokoskou (foto J. Hrab, 2009).

vodní jednopatrový rodinný dům se suterénem nechal roku 1929 postavit v Praze na Rokosce Gustav Fried se svou rodinou. Plány předložené panem Friedem a schválené Magistrátem hlavního města Prahy k realizaci přesně odpovídají fotodokumentaci publikované ve *Stavbě*. Vedle výrazných razítek zednického mistra Františka Drvoty se zde na náčrtku situace nachází rovněž podpis projektanta Karla Hannauera mladšího (obr. 3). Plánová dokumentace je kompletně dochovaná. Vedle plánu situace v terénu a podélného řezu stavbou zde nalezneme plány severní, východní, jižní i západní fasády a plány dispozic suterénu, přízemí, patra i obytné terasy.³⁾

HISTORIE VILY – STAVEBNÍCI A STAVITELÉ

Abychom alespoň částečně pochopili tento příběh rodinného bydlení, je třeba uvést několik historických údajů. Trhová smlouva Gustava a Hedviky Friedových byla uzavřena dne 7. 2. 1927, kdy manželé „koupili za účelem podpory stavebního ruchu staveniště č. 2 ve stavební skupině č. 25 rozdělené usedlosti „Rokosky“ v Libni 257 767 čtverečních sáhů za úhrnnou cenu trhovou 20.621.35 Kč.“⁴⁾

Původní projekt rodinné vily pochází z roku 1928. Po podání první žádosti o povolení stavby byly tyto návrhy 14. 6. 1928 zamítnuty městskou radou jako *esteticky závadné*.⁵⁾ Stavebník Gustav Fried se však ve vymezené lhůtě osmi dnů proti rozhodnutí odvolal a relevanci rovné střechy u plánovaného domu doložil fotografiemi tří rodinných domů s rovnou střechou z okolí své

Obr. 2: Karel Hannauer – vila v Praze (repro z: *Stavba*, VIII/1929–1930, s. 95).

*Projekt
Karel Hannauer
Praha XIV 691.*

Obr. 3: Detail Hannauerova podpisu na plánu situace parcely v terénu z roku 1928 (archiv Stavebního úřadu Prahy 8, složka čp. 1377).

parcely (obr. 4a, b, c). Fotografie jsou dodnes vloženy ve složce domu čp. 1377 archivu Stavebního úřadu Prahy 8 a původní podoba dokumentovaných staveb zůstala zachována až do současnosti.

Dne 29. 7. 1928 bylo pak vydáno povolení ke stavbě dle původních návrhů, neboť „nelze považovat za prokázané, že by předmětný projekt s moderní výbavou a rovnou střechou nevyhovoval požadavkům estetickým, a to tím méně, když v blízkém okolí byly již povoleny a postaveny domy stejného řešení, a to na staveništi 13, 18 a 7 téhož bloku, jak z předložených stranou fotografií jest vidno.“⁽⁶⁾ Stavebník tak aktivně podpořil mladého studenta architektury, který již v té době prosazoval ideje nové architektury mimo jiné i všeobecně známou publikací *Rovné střechy*.⁽⁷⁾

Stavba rodinného jednopatrového domu se suterénem byla započata 3. 8. 1928 pod podmínkou dodržení předpisů o železobetonových konstrukcích z roku 1922 a vypuštění podružného železného schodiště pro přístup na střechu. Ten měl být zajištěn nástavkem v prodloužení hlavního schodiště. Realizaci na staveništi označeném č. 2 započala stavební firma architekta Františka Drvoty. Pro neoprávněnost k provozu stavební živnosti ji však během září 1928 nahradila firma stavitele Antonína Nováka z Nuslí. Již 2. 7. roku 1929 byl rodinný dům v ulici Nad Rokoskou zkolau-

Obr. 4: Praha 8: a – staveniště č. 7; b – staveniště č. 13; c – staveniště č. 18 (archiv Stavebního úřadu Prahy 8, složka čp. 1377, foto G. Fried, 1929).

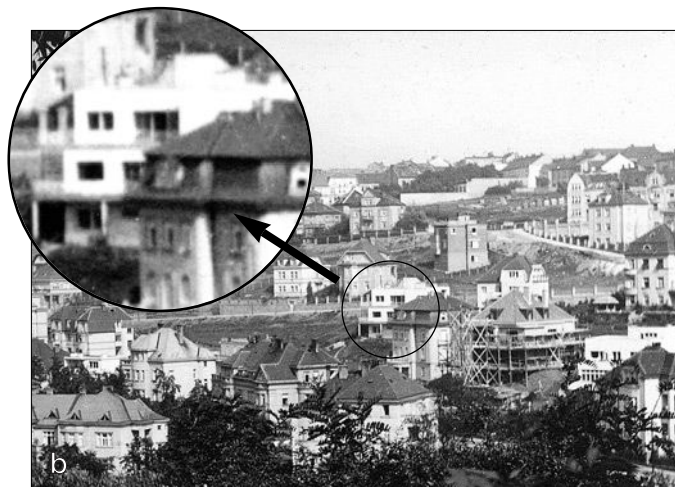
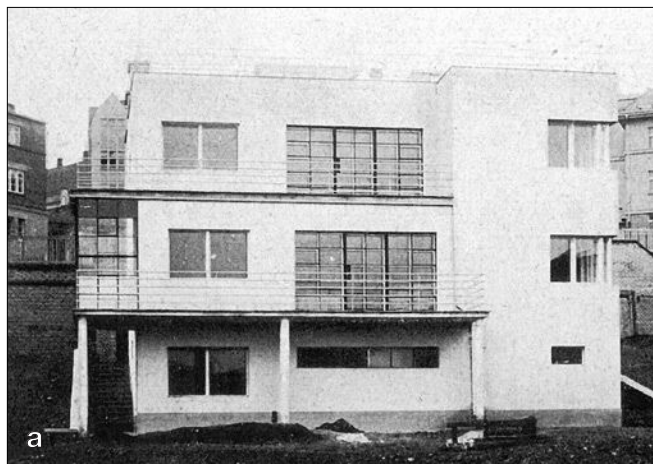

dován a přiděleno číslo popisné 1377 (obr. 5a, b).

Rodina stavebníka Gustava Frieda zde bydlela pouhých deset let. V září roku 1939 Gustav a Hedvika Friedovi narychlo prodali dům za 408.000 K „s veškerým příslušenstvím tak, jak jej sami dosud drželi a užívali“⁽⁸⁾ choti vinohradského právníka Marii Svobodové. Trhová smlouva pochází z 9. 9. 1939, rozhodnutí Oberlandrata pak ze 30. 9. a výměr Magistrátu hlavního města Prahy ze dne 19. 10. 1939. Právo vlastnické nabylo platnosti „po schválení příslušných úřadů protektorátu ve smyslu nařízení z 21. 6. 1939 Reichsprotektora in Böhmen und Mären.“⁽⁹⁾ Dům, který Friedovy o deset let dříve „stál i s parcelou 420.000 K., a na jehož stavbě sami pracovali,⁽¹⁰⁾ byl tak zejména ze strany prodávajících s výslovným souhlasem“⁽¹¹⁾ převeden na Marii Svobodovou. Již 16. 11. téhož roku předkládají Svobodovi ke schválení plány rozsáhlé přestavby a rozšíření původního domu, které vypracoval stavitel Jaroslav Vyšejn.

Původně jednopatrový rodinný dům s rovnou střechou byl pak během března a části května roku 1940 zvýšen o jedno patro a sedlovou střechu. Půdorys budovy byl ve středu jižní fasády rozšířen o rizalit v celé výšce domu, a nahradil tak ustupující terasy s prosklenými stěnami a francouzskými dveřmi souvislou hmotou stavby izolující zvětšené obytné prostory. Při hlavní římse domu byl rizalit zakončen malou terasou. Předzahrádka při severní straně domu byla vyvýšena o jedno patro vystavěním sklepů po dél-

Obr. 5: Praha 8, dům čp. 1377: a – původní podoba vily na Rokosce (repro z: *Stavba, VIII/1929–1930*, s. 95); b – vila při pohledu z protějšího kopce od jihu, detail z rodinné fotografie (rodinný archiv, 1931).

ce téměř celého průčelí. Hlavní vchod byl přesunut z východní strany na severní, kde ze střechy nových sklepů ústil na mezipodestu hlavního schodiště domu mezi přízemím a první patrem. Po provedení zásahů i do kompozice oken jednotlivých fasád vznikl dům v podobě, v jaké se nachází dodnes (obr. 6).

Rodinná vila zcela tradičních tvarů, bez známek vyhraněného názoru dnes nevzbuzuje zvláštní pozornost. Při trpělivějším sledování hmoty stavby lze však vyčíst jisté nepravidelnosti, které ruší zřetelné úsilí o řád. Obzvláště v rozvržení oken ve štítech sedlové střechy (obr. 7), chaotické struktúře fasád a disharmonii v pohledu od jihozápadu (obr. 8) jsou viditelné jiné vnitřní zákony těchto tvarů. Přestože z pohledu na tento novotvar nelze vyčíst původní podobu domu, je patrné, že něco není v pořádku (obr. 9a, b, c, d; obr. 10a, b). Nelze popřít, že skrze nový plášť promlouvá jádro vily, které dodnes určuje dispozice vnitřních

prostor budovy svým železobetonovým skeletem.

REKONSTRUKCE PŮVODNÍ PODOBY HANNAUEROVY VILY V PRAZE LIBNI

„Objekt byl projektován pro staveniště č. 2, které se nacházelo v prudce svažitém terénu vprostřed ostrohu mezi dvěma ulicemi v kopci (obr. 11). Ze stran byl obklopen stavebními parcelami 1, 3, a 12. Hlavní jižní fasáda byla obrácena do zahrady a bohatě rozvinuta oproti vstupní severní fasádě zapuštěné z velké části pod úroveň ulice. Ta se nacházela téměř v rovině třetího podlaží vily. Dům byl umístěn v horní části terasovité zahrady a od jihozápadního rohu domu vedlo schodiště k budově garáže, postavené v levém dolním rohu pozemku.“

Volně situovaná budova obdélného půdorysu byla v archívních pramenech označena jako „jednopatrový rodinný domek se suterainem“.¹²⁾ Vstupní terasa domu byla přístupná z ulice dlouhým schodištěm při hraniční zdi pozemku. Hlavní vchod se nacházel na východní straně domu v boku rizalitu obráceného do ulice. Po stranách domu byla zbudována jednoramenná schodiště, která vedla do zahrady.

Suterén byl od hlavního vchodu přístupný jednoramenným schodištěm. Další dvě podlaží spojovalo hlavní dvouramenné schodiště podepřené šesti železobetonovými pilíři. V původním návrhu hlavní schodiště končilo na vstupní podestě prvního patra. Pro přístup na sluneční terasu bylo navrženo samostatné železné točité schodiště, které ústilo do kupolovitého přístavku na střeše (obr. 12).

Hlavní obytné prostory obou pater byly komponovány mezi čtyři nosné železobetonové pilíře. Ve středu byla umístěna hala s prosklenou stěnou obrácenou

Obr. 6: Praha 8, dům čp. 1377, dnešní podoba vily při pohledu od jihu – pohled ze střechy protějšího domu, původního staveniště č. 13 (foto autorka, 2009).

Obr. 7: Praha 8, dům čp. 1377, neuspořádané rozmístění oken západní fasády, pohled od severozápadu (foto autorka, 2009).

k jihu a po stranách pokoje s velkými okny. Druhou, severní polovinu pater tvořilo technické zázemí kuchyně, pokoje pro služku, přípravný a lázně. V severovýchodní části se pak nacházela klidná ložnice s šatnou.

Stavba byla vybudována kombinovaným konstrukčním systémem, ve kterém železobetonový skelet doplňovaly obvodové cihlové zdi. Pilíře byly asymetricky rozmístěné, čtyři vynášely hlavní obytné prostory, šest dalších bylo pak určeno pro schodiště a podesty. Na sloupy navazovaly železobetonové trámy stropů. Mezi trámy byly umístěny ocelové profily s keramickými vložkami.

Přestože objekt působil na první dojem nejednotně, jednalo se ve skutečnosti o kompaktní a sevřený objem. Tato ve své podstatě symetrická stavba byla pak expresivně modelována ubíráním a přidáváním hmoty (obr. 13).

Při pohledu od jihozápadu byla budova vertikálně dynamizována předsazenou terasou přízemí a zapuštěnou terasou v patře. Hmota domu byla tedy směrem do výšky ubírána pomocí teras, které tak navazovaly na

stupňovitý charakter svažité zahrady.

Horizontálně byl pak objekt rozpořehován kontrastem ve formulaci levého a pravého nároží. V přízemí levé části domu byla umístěna zimní zahrada se subtilní kovovou konstrukcí. Lehkost takového vymezení prostoru byla podtržena pouhými sloupky v suterénu a rohovým přesahem terasy za hmotné tělo budovy v patře. Naproti tomu pravé nároží dominovalo celému průčelí svou kompaktní hmotou probranou jen velkými otvory rohových oken v přízemí a patře (obr. 5a).

Dynamika tohoto hmotového zpracování byla nejlépe patrná při pohledu v ose na jihozápadní nároží domu, ve které bylo rovněž zbudováno schodiště do zahrady směrem ke garáži.

Jednalo se o pokročilou hru hmoty a prostoru. Architekt modeloval stavbu pomocí protikladů, důkladné práce se světlem a jeho působením vně i uvnitř budovy. Na základě těchto poznatků si lze dále povšimnout, že se budova od své diagonální osy hmotově rozevírala směrem k jihozápadu, čímž byla nejlépe otevřena slunečnímu záření. Severní a východní fasáda byly naopak formulovány spíše plošně než hmotově, přitom se projevovala odlišná koncepce každé z fasád. Dále pozorujeme potlačení uličního průčelí, rozvinutí stavby směrem do zahrady na ose směřující k dominantě Pražského hradu, hmotovou modelaci a organický život stavby. To vše by mohlo poukazovat k užití znalosti barokních principů v architektuře. Především česká barokní architektura byla mezi válkami objevována a intenzivně studována (mimo jiné i) na Českém vysokém učení technickém, kde Hannauer studoval.¹³⁾ K takovému zájmu a inspiraci poukazuje rovněž Hannauerův cit pro práci se světlem, které se později věnoval důkladně na praktické i teoretické bázi.¹⁴⁾

Vnější podoba a popis fasád

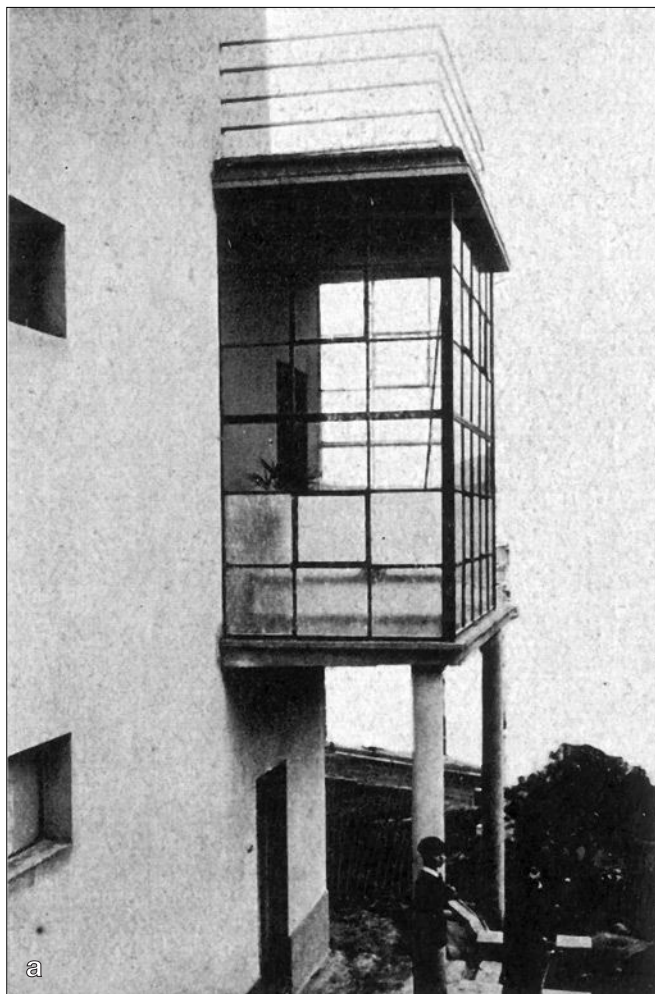
Přestože se severní fasáda (obr. 15) obracela do ulice a k přístupovému schodišti, byla pojata střízlivě. Syme-

Obr. 8: Praha 8, dům čp. 1377, pohled od jihozápadu (foto autorka, 2009).

Obr. 9: Praha 8, dům čp. 1377: a – detail terasy přízemí (repro z: Stavba, VIII/1929–1930, s. 95); b – torzo původní terasy dnes, pohled od jihovýchodu (foto autorka, 2009); c – polosloupek, detail rizalitu v pohledu od jihozápadu (foto autorka, 2009); d – torzo původní terasy, pohled od jihovýchodu (foto autorka, 2009).

Obr. 10: Praha 8, dům čp. 1377: a – původní zimní zahrada (repro z: Stavba, VIII/1929–1930, s. 95; b – torzo zimní zahrady dnes, pohled od severu (foto autorka, 2009).

tricky členěná kompozice byla zdůrazněna rizalitem ve své střední ose. Prostor nad podestou hlavního schodiště domu mezi druhým a třetím podlažím osvětlovalo vysoké podélné okno. Bylo komponované do tvaru obráceného T a doplněné balkónkem přístupným z podesty. Osu vysokého okna doplňovala podružná osa dvou jednoduchých obdélných okének v pravé části rizalitu.

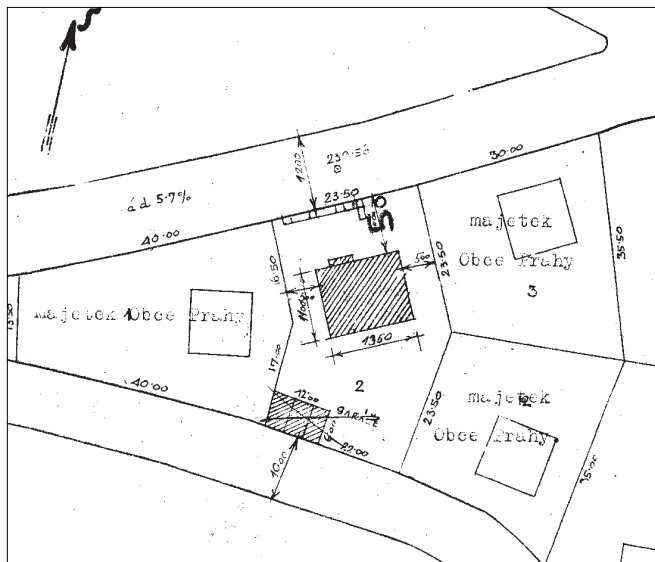
Z levého boku rizalitu vyčnívala vodorovná markýza umístěná nad hlavním vchodem. Pod úrovní markýzy bylo umístěno podélné dvoukřídlé okno, které spolu se stejným oknem v patře vytvářelo osu levé části fasády. Napravo od rizalitu byla nad sebou umístěna dvě velká dvoukřídlá tabulová okna. Pohled od severu byl pak dotvořen viditelným bokem zimní zahrady umístěné při jihozápadním nároží domu. Vcelku plošně formulovaná *východní vstupní fasáda* (obr. 17) se obracela do klidné boční části zahrady. Symetrickou kompozici tří os doplňoval hlavní vchod v boku rizalitu severní fasády. Na osu vchodu bylo na markýze zavěšeno nástrovní osvětlovací těleso. Střední osu průčelí vytvářela podélná dvoudílná okénka každého ze tří podlaží. Napravo se nacházela dvě velká dvoukřídlá tabulová okna dvou horních podlaží.

Levou osu fasády tvořily dveře do zahrady v suterénu a východní část rohového pásového okna, které bylo plánováno nad nimi. Ve zbylých dvou podlažích se nacházely velké otvory rohových oken jihovýchodního nároží domu. Ve

stupňovitém klesání fasády a jejím postupném otevírání směrem k jihu byl čitelný charakter terénu a míra zapuštění objektu do prudkého svahu zahrady. Ačkoli se *jižní fasáda* obracela do zahrady a byla viditelná pouze s odstupem z níže položených ulic či protějšího svahu od nemocnice Bulovka, byla pojata jako hlavní průčelí celé stavby (obr. 16). V základní konstrukci byla komponovaná symetricky na tři osy, hmotově však byla rozvinuta nejčlenitěji. Střední části dominovaly prosklené stěny obdélných otvorů s francouzskými dveřmi, které vedly na terasy druhého a třetího podlaží. V suterénu odpovídalo jejich šíři pásové okno. Levou osu fasády tvořila tři stejná obdélná dvoukřídlá tabulová okna. V pravé ose byla hmota stavby probrána otvory velkých rohových oken ve druhém a třetím podlaží, v suterénu pak otvorem plánovaného rohového pásového okna o stejné délce.

Horizontála kompozice byla podtržena souvislým trubkovým zábradlím teras druhého a třetího podlaží i střechy. Terasy zasahovaly přibližně do dvou třetin šíře domu, kterou v levé části přesahovaly o šíři zimní zahrady prvního podlaží. Zimní zahradu tvořil skleněný plášť z malých tabulek v kovových rámcích.

Spodní terasa byla představena před hmotu stavby i zimní zahrady a podepřena pěti nosnými sloupky, které tak kontrastovaly s horizontálními osami trubkového zábradlí. Terasa třetího podlaží byla zapuštěna do hmoty domu, a vy-

Obr. 11: Praha 8, dům čp. 1377, situace (archiv Stavebního úřadu Prahy 8, složka čp. 1377, 1928).

užívala tak plochu na střeše zimní zahrady. Z fotografické dokumentace dnes vyplývá, že v závěrečné realizaci domu bylo vypuštěno pásové okno jihovýchodního rohu suterénu a bylo nahrazeno malým obdélným okénkem na jižní straně (obr. 5a). Dále pro podpěru předsazené terasy postačily tři namísto pěti plánovaných sloupků.

Dynamicky rozehraná jižní strana budovy dále doznívala ve struktuře *západní fasády* (obr. 18). Přestože je členěna minimálním počtem okenních otvorů, výrazně v ní účinkovaly jednotlivé stupně ustupujících teras a plocha zimní zahrady nad dveřmi do bytu domovníka. Vchod do suterénu zakrýval přístavek zimní zahrady podpíraný třemi sloupky, z nichž prostřední byl během realizace vypuštěn. Střední osu fasády tvořila tři podélná dvoukřídlá okénka v každém podlaží. Při pohledu od západu byl podobně jako při pohledu na dům od východu jasně čitelný terasovitý charakter stavby, která se tak od střechy přes obě terasy obracela směrem do zahrady a údolí Vltavy.

Po celém obvodu *slunečné terasy* byl umístěn souvislý pás horizontálního trubkového zábradlí, ke kterému byla plánována místa přerušena kovová konstrukce pro zavěšení květin či textilního závěsu. Vstupní nástavba na terasu byla původně navržena jako kupolovitý přístavek, který tvarově kontrastoval s horizontálními osami domu. Po zásazích úřadů do plánované konstrukce přístupového schodiště byl projekt změněn. Výsledná vstupní nástavba byla pravděpodobně širší a hranatá, plnila však pouze komunikační funkci.

Vnitřní podoba a popis jednotlivých podlaží

V malém rodinném domě v Libni se nacházel samostatný byt v přízemí i patře, v suterénu pak bylo umístěno technické zázemí budovy a jedna obytná místnost pro rodinu domovníka.

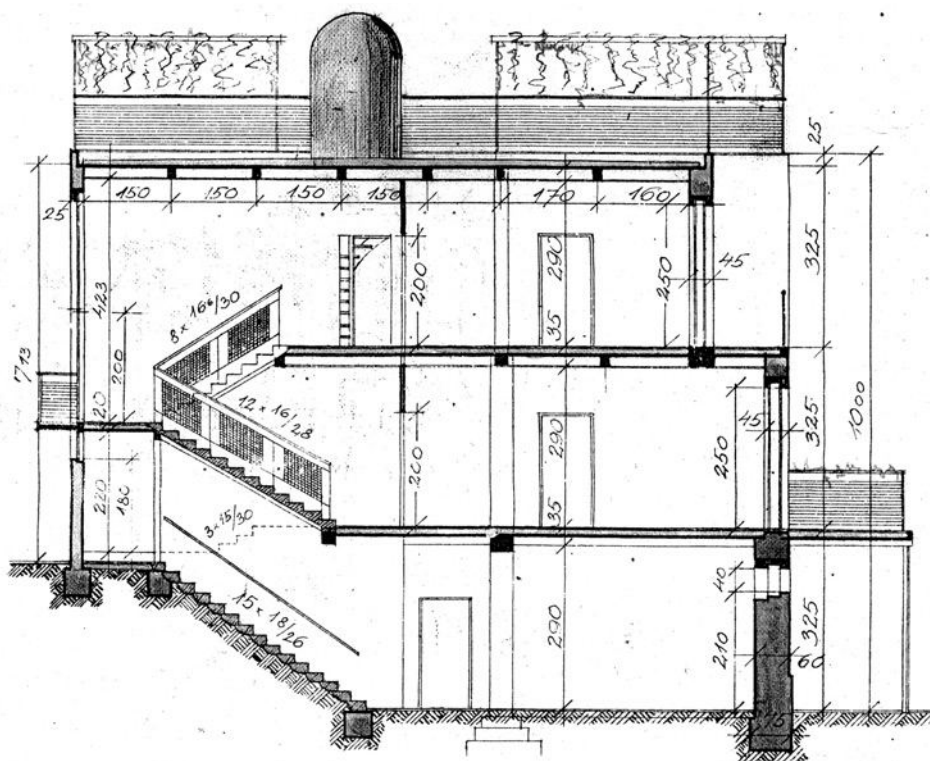
Suterén (obr. 19) byl v severní části téměř z poloviny zapuštěn do země. Byl přístupný přímo ze zahrady nebo jednokřídlým schodištěm od hlavního vchodu do domu. Toto schodiště ústilo do chodby, odkud vedly dveře do prádelny, kotelny, sklepa a obytné kuchyně domovníka. Prádelna byla spojena dveřmi se sušárnou, odkud rovněž vedly dveře do zahrady pro možnost sušení prádla venku. Stejně tak byl ze zahrady přístupný i velmi malý byt domovníka vybavený jen dřezem a sporákem. Toaleta se nacházela na chodbě a sousedila s bytem.

V prostorách suterénu byly umístěny čtyři patky železobetonových sloupů. Jedna stála volně v prostorách kotelny, druhá v rohu obytné kuchyně, kde byla obestavěna příčkami, a tvořila tak součást úložné prostory. Další dvě tvořily součást dělicích zdí.

Od hlavního vchodu do domu vedly tři schody k podestě před vstupem do bytu v *přízemí* (obr. 21). Jednokřídlými dveřmi se vstupovalo přímo do obytné haly, která byla zakončena prosklenou stěnou s francouzskými dveřmi na terasu. Tento volný prostor byl vybaven psacím stolem, klavírem a koutkem pro večerní čtení.

Z východní části haly vedly jednokřídlé dveře do dětského pokoje s velkým rohovým oknem, dvěma lůžky v protilehlých rozích místnosti a vestavěnou úložnou prostorem mezi pilířem domu a vchodem z haly. Pokoj byl spojen dveřmi s koupelnou, která byla přístupná rovněž z protilehlé ložnice rodičů.

Lázeň osvětlovalo podélné okno nad vanou, dále zde bylo umyvadlo, bidet a vestavěná skříň.

Obr. 12: Praha 8, dům čp. 1377, příčný řez (archiv Stavebního úřadu Prahy 8, složka čp. 1377, 1928).

Obr. 13: Praha 8, dům čp. 1377, pohled od jihozápadu (repro z: *Stavba, VIII/1929–1930*, s. 95).

Ložnice rodičů byla přístupná z koupelny i haly a osvětlená velkým dvoukřídlým tabulovým oknem. Prostory šatny s podélným oknem na severní stranu a vestavěnými skříněmi a prádelníky byly odděleny závěsem v celé šířce místnosti.

Západní část haly propojovaly s vedlejším pokojem prosklené zásuvné dveře vestavěné mezi dvěma nosnými pilíři. Téměř celou šíři čelní stěny tohoto pokoje zaujímal dvoukřídlé tabulové okno, v západním rohu pak vstup jednokřídlými dveřmi do zimní zahrady. Místnost byla vybavena jedním lůžkem a vestavěnými úložnými prostory. Obslužná část bytu byla oddělena od haly příčkami a do vstupní předsínky se vcházelo samostatnými dveřmi z podesty hlavního schodiště domu i dveřmi z haly. Odsud vedly dveře na toaletu, která byla umístěna na konci úzké chodbičky rovnoběžné s kuchyní a osvětlena malým obdélným okénkem. Z předsínky se dále procházelo do přípravy a kuchyně, od které byla příčkami oddělená místnost pro služku. S halou byla příprava propojena pouze servírovacím okénkem. Severní stěna kuchyně byla otevřena velkým tabulovým dvoukřídlým oknem směrem k ulici. V uzavřené místnosti pro služku bylo jen malé podélné dvoukřídlé okénko.

Byt v patře (obráz. 20) byl o něco menší než v přízemí, struktura však zůstala stejná. Rozdílem byla pouze zmenšená rozloha haly a pokoje v pravé části bytu, způsobená zapaštěním horní terasy do hmoty domu. Se zmenšením rozlohy jihozápadního pokoje byla vypuštěna i vestavba prosklených posuvných dveří a pokoj byl přístupný jednokřídlými dveřmi s prahem.

Původní návrh domu počítal s přístavkem kovového točitého schodiště, které mělo vést na střešní terasu. Plánovalo se, že bude přístupné z horní podesty hlavního schodiště a bude zaujímat polovinu šatny projektované v ložnici rodičů. Po zásahu úřadů byla však střecha zpřístupněna prodloužením hlavního schodiště domu a šatna v patře zbudována o stejné rozloze jako v přízemí.

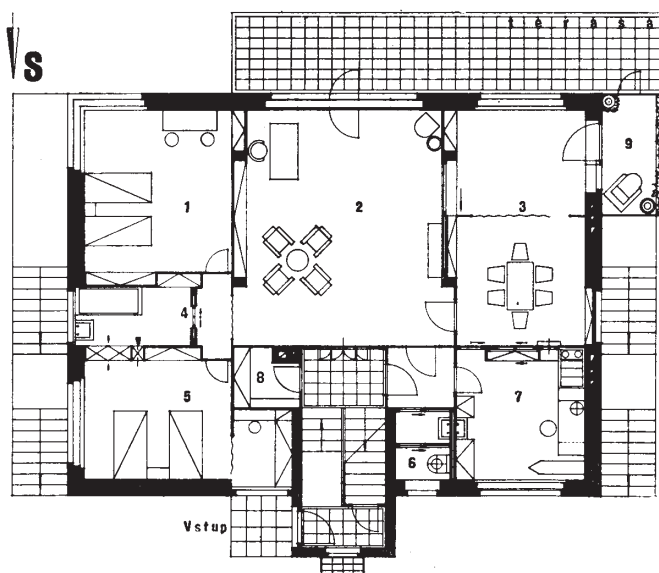
Obytná terasa vily (obráz. 22), projektovaná jako sluneční lázeň, byla zbudována s nepatrným sklonem 2%. Při vyústění vstupní nástavby byla plánovaná sprcha oddělená přenosnými záclonami. Zábradlí po obvodu střechy a kovová konstrukce pro zavěšení květin jsou na třech místech narušeny komíny. Další dva komíny pak ústí na střechu v blízkosti vstupní nástavby a sprchy.

IDEA A PRAXE

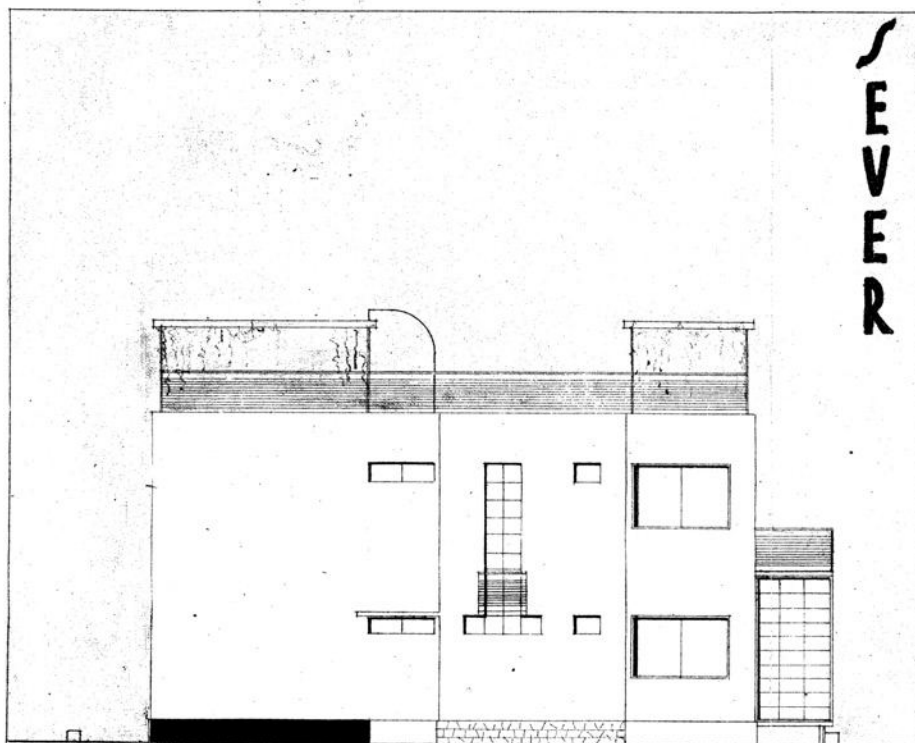
Již z prostého popisu vily vyplývá, že se jednalo o celek, který ztělesňoval určitou myšlenku, a stejně tak měl možná vyvolat otázky a znepokojení v očích diváků. Tato corbusierovská vila ve své době nebyla projevem již zavedeného a obecně přijatého slohu. Byla naopak demonstrací aktuálních vzorů a inspirací ve světovém dění na poli architektury. Pro orientaci je důležité uvést, že první z klíčových prací nestorů funkcionalistické architektury Le Corbusiera i Waltra Gropia vznikaly od počátku dvacátých let 20. století. Ohlasy v našem prostředí byly téměř okamžité, druhá polovina dvacátých let však stále představovala průkopnické období v prosazování nových forem.

V časopise *Stavba* byla Hannauerova vila prezentována třemi fotografiemi jižní fasády, pohledem na západní část zimní zahrady a plánem bytu v přízemí.¹⁵⁾ Považují za důležité pozastavit se nad rozdíly mezi publikovaným plánem bytu v přízemí a plánem stejného podlaží, se kterým pracoval zednický mistr Antonín Novák při realizaci stavby.

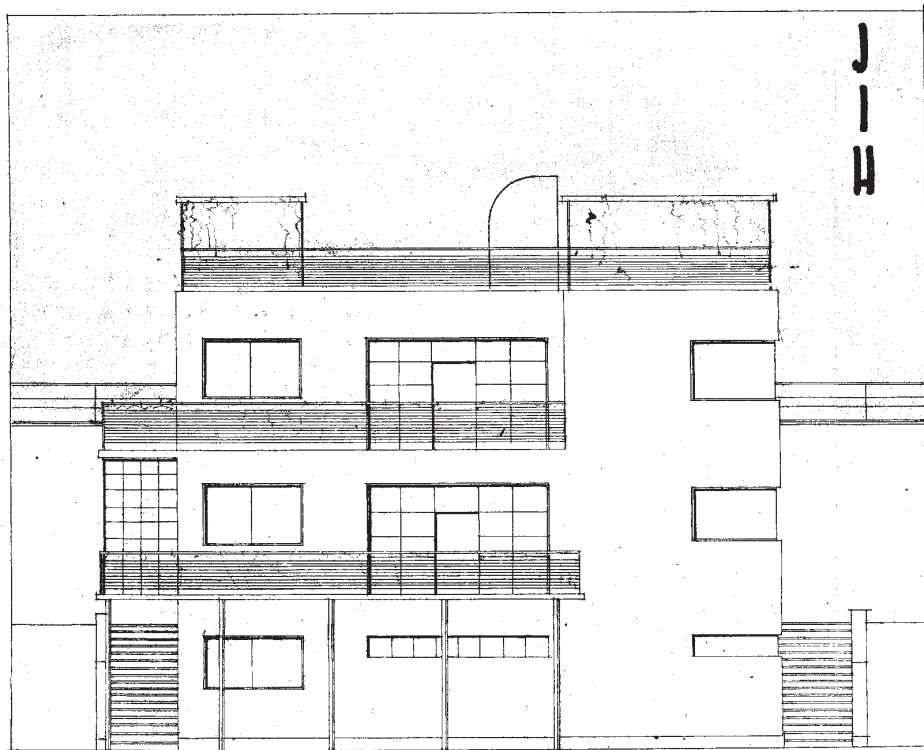
Zatímco fotografie korespondují s původními návrhy, dispozice bytu byla v některých místech značně odlišná (obráz. 14). Vzhledem k plánům, dle kterých pracoval stavitel Novák, je velmi nepravděpodobné, že by se za zdmi vily na fotografiích nacházel byt natolik pozměněný. Publikovaný

Obr. 14: Praha 8, dům čp. 1377, ideální dispozice přízemí (repro z: *Stavba, VIII/1929–1930*, s. 95).

Obr. 15: Praha 8, dům čp. 1377, severní fasáda, archiv Stavebního úřadu Prahy 8, složka čp. 1377, 1928).

Obr. 16: Praha 8, dům čp. 1377, jižní fasáda (archiv Stavebního úřadu Prahy 8, složka čp. 1377, 1928).

plán přízemí byl s největší pravděpodobností vypracován zvlášť pro časopis a reprezentoval ideální představu architekta o rozvržení podobného bytu. Rovněž výběr publikovaných fotografií navádí diváka k určitému chápání stavby s důrazem na jižní fasádu, která se otevírá nejen do zahrady, ale i do údolí Vltavy s dominantou Pražského hradu. Nejedná se o dokumentaci. Architekt publikuje vlastní

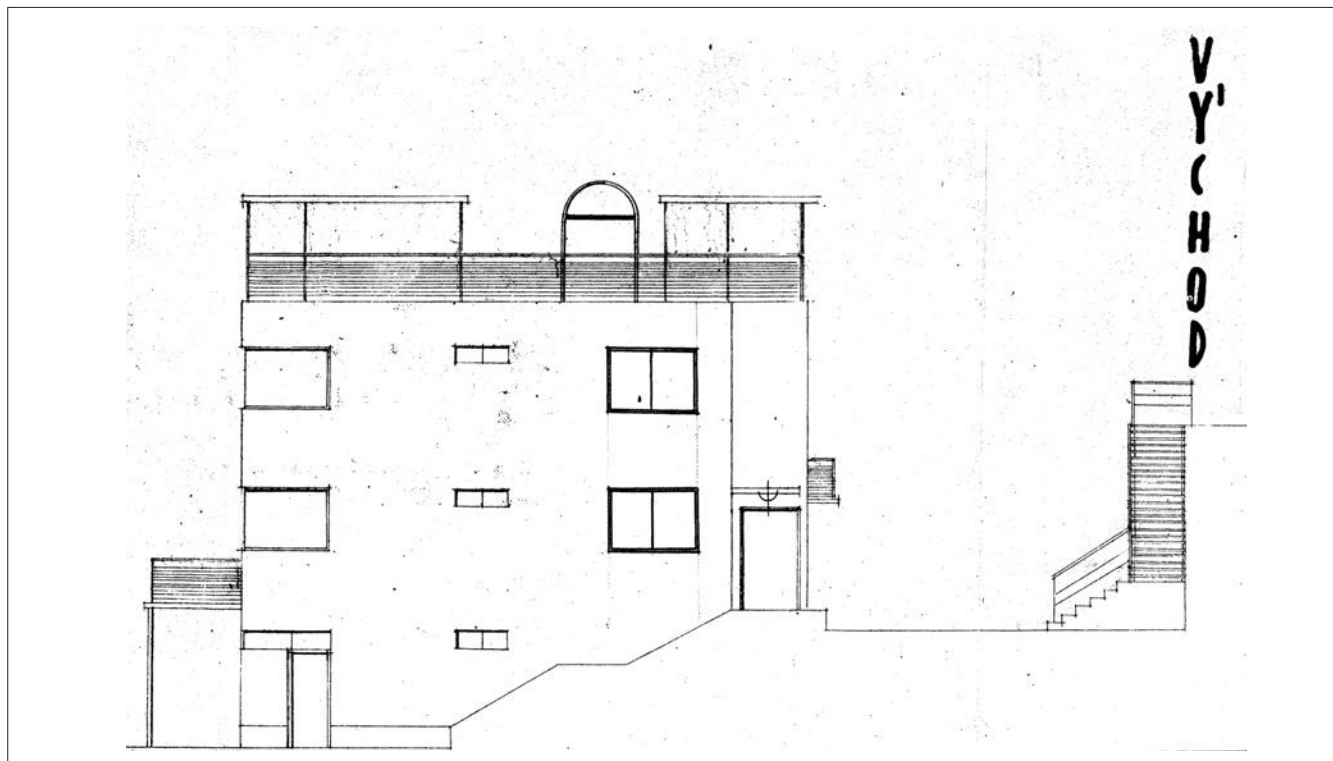
výklad s důrazem na hlavní momenty své stavby, jejíž zbylé části zcela vynechává. Autorem fotografií byl s velkou pravděpodobností sám architekt, neboť v té době již působil v redakční radě Stavby a své příspěvky rovněž doprovázel podobně interpretativní fotodokumentací.¹⁶⁾

V publikované dispozici bytu byl prostor haly uzavřenější a vchody do bočních pokojů minimalizovány. Do dětského pokoje, ložnice i koupelny se tak vstupovalo z předsiňky oddělené od hlavních prostor (bytu) závěsem. Závěs rovněž dělil na polovinu jihozápadní pokoj, který byl prodloužen o prostor původně určený místnosti pro služku. Vznikla tak podélná místnost přístupná ze dvou částí haly. Zásuvné dveře vedly do jižní části pokoje, která byla prosvětlena velkým oknem a dveřmi na zimní zahradu. Do jídelny spojené s kuchyní obslužným okénkem, vedly jednokřídlé dveře v severozápadním rohu haly.

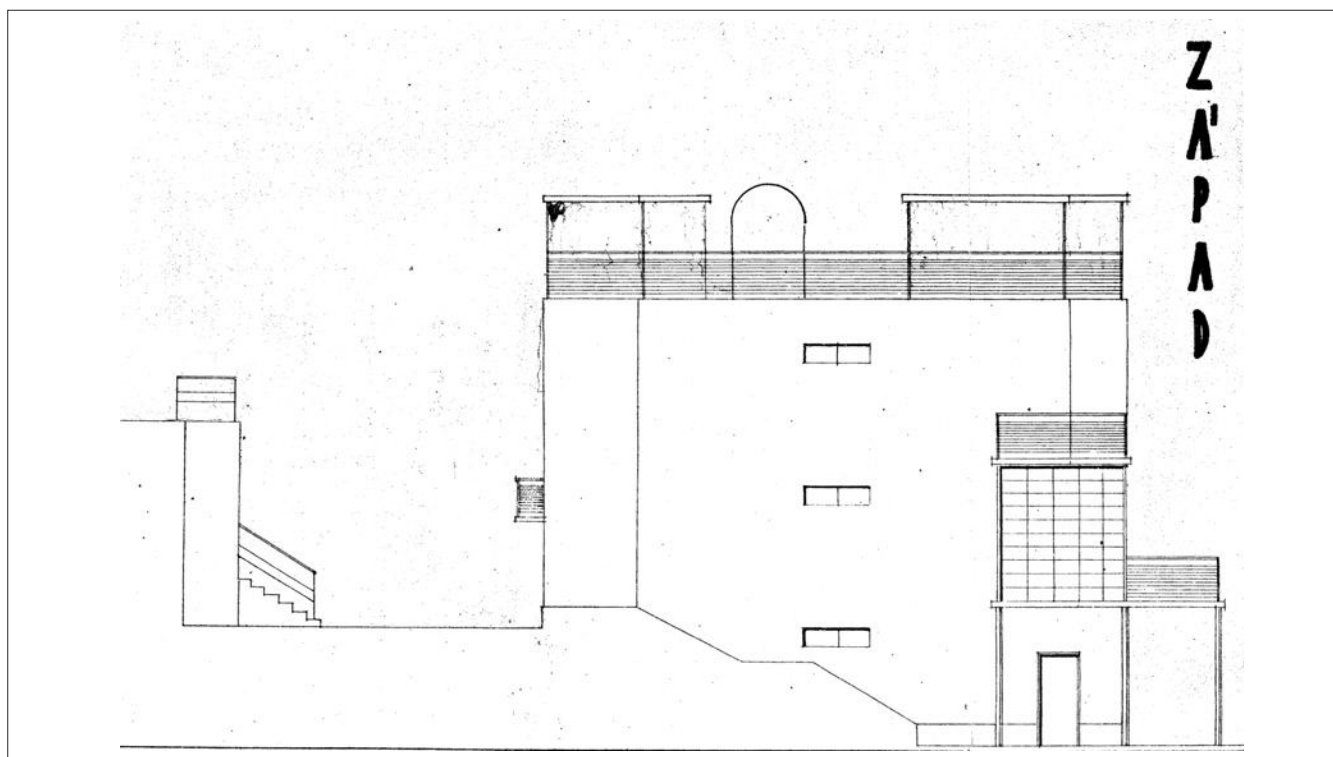
Odlišně bylo prezentováno rovněž rozvržení šatny. Část prostoru byla oddělena příčkou a vcházelo se sem z podesty hlavního schodiště. Tento prostor měl pravděpodobně sloužit jako samostatné úložiště. Šatna přístupná z ložnice se tak zredukovala téměř na polovinu. Z textílie plánované po celé šíři místnosti se stal jen závěs v šíři dveří mezi dělicí příčkou a obvodovou zdí. Drobnou změnu znamenalo rovněž sociální zázemí pravé části bytu, kdy je do plánů zaneseno i umyvadlo v předsiňce před toaletou.

Při sledování těchto změn jsme svědky vývoje určité myšlenky bydlení, ve které je čitelný názor mladého architekta, stejně jako životní styl stavebníkovy rodiny. Nejedná se o luxusní bydlení, přesto je reprezentativní a mluví o společenské a kul-

turní úrovni svých obyvatel. Poměrně malý dům jasně představuje moderní inspirace a revoltu architekta Hannauera, který byl zapáleným bojovníkem za nový jazyk v architektuře. Dynamická hra s hmotami jižní fasády a rovná střecha nevysoko nad úroveň ulice mluví o nekonvenčním postoji architekta i stavebníka, který si realizaci původního návrhu doslova vybojoval. Vznikla tak střídma stavba, která

Obr. 17: Praha 8, dům čp. 1377, východní fasáda (archiv Stavebního úřadu Prahy 8, složka čp. 1377, 1928).

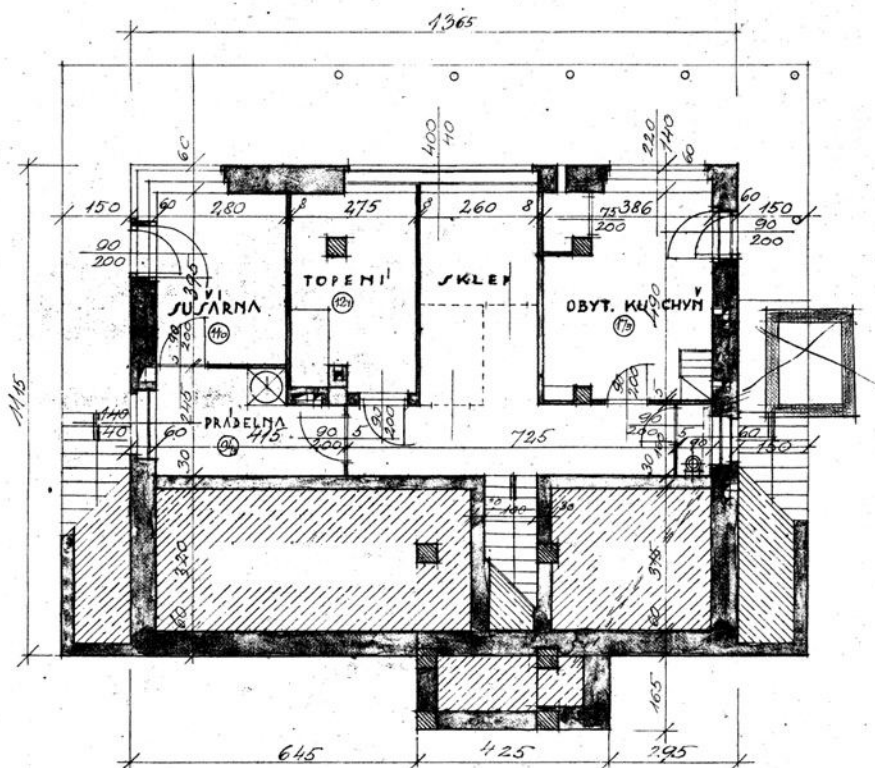
Obr. 18: Praha 8, dům čp. 1377, západní fasáda (archiv Stavebního úřadu Prahy 8, složka čp. 1377, 1928).

ztělesňovala extravaganci a vize mladého Hannauera i stavebníka Frieda pouhých deset let, než ji skryla přestavba nových obyvatel.

K zásahu nových majitelů vedly pravděpodobně ryze praktické důvody a rovněž předtucha blížící se války. Prostory s prosklenými stěnami se obtížně vytápěly, sklep v suterénu byl příliš těsný pro zásoby i jako útočiště pro obyvatele domu a pouhá dvě patra by nepostačila pro nájemníka, který by mohl přispívat na chod domu.¹⁷⁾ Co bylo po-

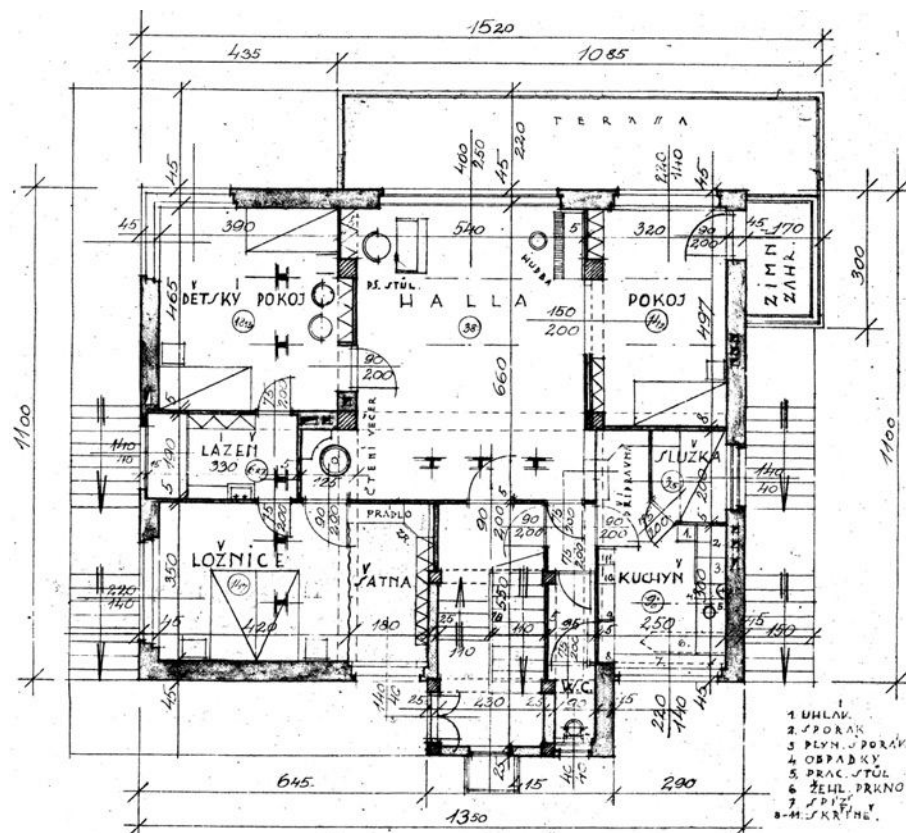
krokové, tak bylo nahrazeno tradičním a co provokovalo, ukáznilo se konvencí. Dům byl po obvodu rozšířen a navýšen o jedno patro a sedlovou střechu. Ztratili jsme tak jeden z dokladů o pokročilých schopnostech architekta, který byl již ve svých třidvaceti letech schopen osobitě využít myšlenek rychle se vyvíjející funkcionalistické architektury.

Karel Hannauer pocházel z rodiny architekta a stavitele Karla Hannauera staršího. Rodinné zázemí jistě mladé-

Obr. 19: Praha 8, dům čp. 1377, suterén (archiv Stavebního úřadu Prahy 8, složka čp. 1377, 1928).

PRVIZEMI I.

Obr. 20: Praha 8, dům čp. 1377, patro (archiv Stavebního úřadu Prahy 8, složka čp. 1377, 1928).

PRVIZEMI II.

a Bruselu u tak zásadních osobností moderní architektury, jakými byli Le Corbusier,¹⁸⁾ Walter Gropius a Victor Bourgeois,¹⁹⁾ a byl aktivní postavou české meziválečné kulturní scény. Během Corbusierovy pražské návštěvy v roce 1928 dokonce zapůjčil svůj kabriolet k projížďkám po zajímavých stavbách²⁰⁾ a sám se účastnil této delegace.²¹⁾ Pohyboval se mimo jiné v okruhu redakce časopisu Stavba a úzce spolupracoval se spolužáky z pražské techniky Josefem Hrubým a Josefem Kittrichem, se kterými se v roce 1930 účastnil soutěže Svazu Čs. Díla návrhem na nejmenší rodinný dům.²²⁾ Téhož roku se účastnil spolu s Karlem Teigem třetího kongresu CIAM v Bruselu²³⁾ a roku 1931 vzbudil světový ohlas jeho Pension Arosa jako jeden z prvních domů kolektivního bydlení.²⁴⁾

S návrhy rodinných domů se u Hannauera setkáme jen v raném období jeho tvorby. Čtyři dosud známé vily byly postaveny v Praze během první poloviny třicátých let a za pozornost stojí rovněž nerealizovaný návrh klimatizovaného rodinného domu se skleněným pláštěm, který Hannauer vypracoval s kolegy Hrubým a Kittrichem v roce 1930.²⁵⁾

Vila v Libni byla jednou z prvních prací mladého architekta a pravděpodobně jeho zcela první realizací rodinného domu. Přesto se zde však nejednalo o pouhé citace velkých vzorů soudobé architektury. Hannauerova realizace se již zde vyznačovala především snahou o pochopení základních principů architektonické tvorby. Do prísnych tvarů funkcionalistické rétoriky nechal proniknout rovněž dynamiku, po-

hyb a organický život hmoty. Ke slovu se dostalo i světlo jako jeden z klíčových prostředků modelace prostoru. V takovém přístupu bychom mohli vidět rovněž vliv místního školení a počátek objevování fenoménu českého baroka ve dvacátých letech 20. století.

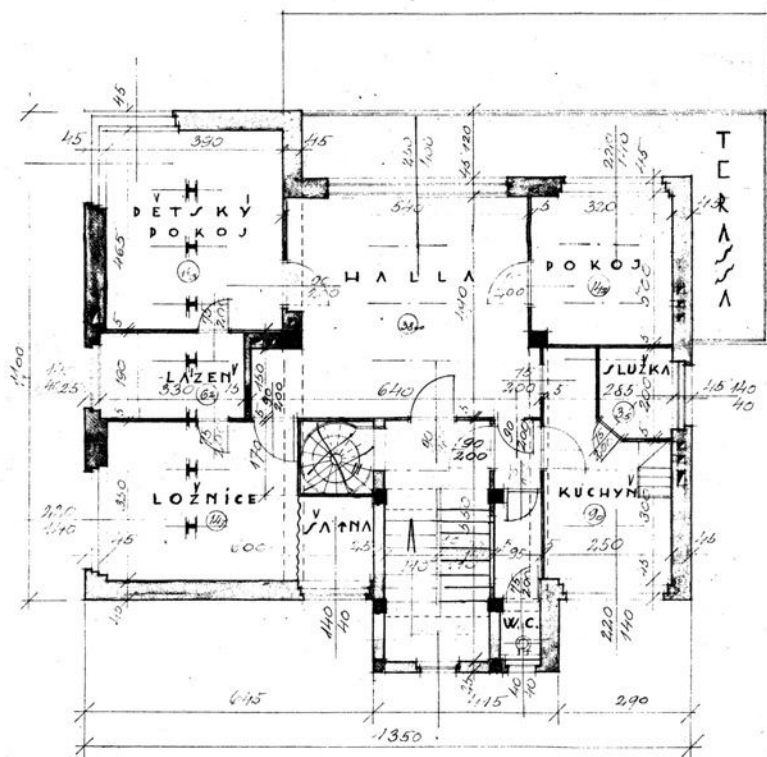
hyb a organický život hmoty. Ke slovu se dostalo i světlo jako jeden z klíčových prostředků modelace prostoru. V takovém přístupu bychom mohli vidět rovněž vliv místního školení a počátek objevování fenoménu českého baroka ve dvacátých letech 20. století.

Obzvláště v poválečné době působil Karel Hannauer nejen jako architekt, ale také jako filozof a teoretik architektury. Jeho statě o funkci světla v prostoru a vztahu architektury a přírody jsou až noetického charakteru,²⁶⁾ stejně jako jeho rozvinutí humanistického chápání architektury ve skriptech pro Fakultu architektury při Slovenskej škole technickej v Bratislavě,²⁷⁾ kde působil mezi lety 1946–1952 na Ústavu sociologie architektury a architektonického plánování.²⁸⁾ Po událostech roku 1948 se velmi stísnil prostor pro rychle vyšlou hvězdu talentovaného architekta, který pak působil zároveň na Slovensku i na pražské technice.

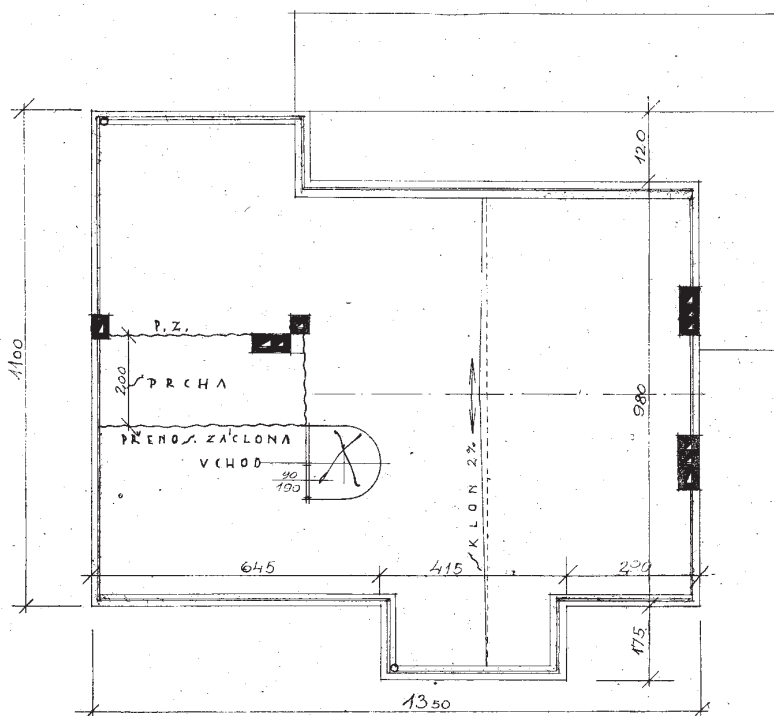
Osobnost architekta Hannauera je pozapomenutá a neprávem opomíjená. Vedle několika slovníkových hesel, medailonů a zmínek v souborných pracích o české meziválečné architektuře se o ní mnoho nedočteme.²⁹⁾ Přesto architektonické, teoretické i pedagogické dílo Karla Hannauera zasluhuje další výzkum a komplexnější uchopení. Pevná teoretická základna pro tvorbu, organizační talent a společenská angažovanost tohoto „renesančního“ člověka se po většinu času jeho života mýjela s dobou. Další výzkum Hannauerova díla by tedy měl být věnován nejen světlému období první republiky, studiím v zahraničí a pořádání mezinárodních setkání světoznámých architektů, ale rovněž omezeným oblastem profesního působení a uplatnění jeho teoretických studií, když se ocitl v situaci protirežimně orientovaného tvůrce po únoru 1948. Autorka článku by se chtěla nadále věnovat sociologickým aspektům architektury právě na příkladě osobnosti Karla Hannauera.

Komplikovanost vztahu architektury a člověka se ve své málo světlé stránce projevila i v osudu Hannauerovy vily v Libni či penzionu Arosa, který je dnes také výrazně poškozen necitlivou přestavbou z devadesátých let 20. století.³⁰⁾ Osudy těchto a mnoha dalších budov nás vedou k otázce po impulsech k tak radikálním zásahům do osobitých a výjimečných celků. Jediným zá-

věrem však může být prozatím fakt, že nikdy nevíme, co se skrývá v útrobách domů, okolo kterých chodíme, a rovněž výzva k ostražitosti při naslouchání jazyku, kterým k nám promlouvají.

Obr. 21: Praha 8, dům čp. 1377, přízemí (archív Stavebního úřadu Prahy 8, složka čp. 1377, 1928).

Obr. 22: Praha 8, dům čp. 1377, terasa (archív Stavebního úřadu Prahy 8, složka čp. 1377, 1928).

I
P
A
T
R
O

T
E
R
A
S
S
A

PRAMENY

Stavba VIII/1929–30.
 Stavba IX/ 1930–1931.
 Casa Bella XIII/1934.
 Stavební archiv Prahy 8, složka čp. 1377.
 Archiv Národní Galerie.
 Archiv hlavního města Prahy.
 Archiv ČVUT.
 Opis kupní smlouvy Č.j. 14.241 – I – A – 28, Katastrální úřad pro hlavní město Prahu, vložka č. 1909 pozemkové knihy, katastrální území Libeň.
 Smlouva tržová domu čp. 1377 v Libni Nad Rokoskou, Katastrální úřad pro hlavní město Prahu, vložka č. 1909 pozemkové knihy, katastrální území Libeň.
 Archiv současných majitelů domu čp. 1377 v Praze-Libni.
 Archivy pamětníků a obyvatel z okolí čp. 1377 v Praze-Libni.
 Karel Hannauer ed., *Rovné střechy*, Knihovna Stavby č. 2, Klub architektů, 1929.
 Karel Hannauer, *Problém schodiště v organismu nájemního domu*, dis. 1930.
 Karel Hannauer, *Osvětlení výstavních prostorů přirozeným světlem*, Praha 1941.
 Karel Hannauer, *Fotobiologie architektury I – světelně-technické bádání v SSSR*, Praha 1946.
 Karel Hannauer, *Kurs „Nových staveb“ ve Frankfurtě nad Mohanem*, in: Stavba VIII/1929–30, s. 53–56.
 Karel Hannauer, „Architekt Jeanneret – Le Corbusier v Praze“. České slovo X/235, 9. 10. 1928, s. 5, o. c. in: *Miroslav Masák – Rostislav Švácha – Jindřich Vybíral*, *Veletřní palác v Praze*, NG v Praze, 1995.
 Karel Hannauer, *Fotobiologie architektury*, Praha 1946.
 Karel Hannauer, *Sociológia architektúry I – II*, Bratislava 1949.

LITERATURA

Eric Dluhosch – Rostislav Švácha, Karel Teige, Cambridge 1999.
 Vojtěch Fířík, Karel Hannauer, architekt-filozof (spomienky), Projekt 35/1993.
 Benjamin Fragner (ed.), *Osada Baba – plány a modely*, Praha 2000.
 Karel Honzík, *Ze života avantgardy, zážitky architektovy*, Praha 1963.
 Anděla Horová (ed.), *Nová encyklopedie českého výtvarného umění – Dodatky*, Praha 2006.
 Jan E. Koula, *Nová česká architektura*, Praha 1940.
 Miroslav Masák – Rostislav Švácha – Jindřich Vybíral, *Veletřní palác v Praze*, NG v Praze, 1995.
 Colin Rowe, *Matematika ideální vily*, Brno 2007.
 Jan E. Svoboda – Jindřich Noll – Ester Havlová, Praha 1919–1940: kapitoly o meziválečné architektuře, Praha 2000.
 Jan E. Svoboda, Karel Hannauer, *Architekt 13/1996*.
 Vladimír Šlapeta – Václav Jandáček, *Český funkcionalismus*, Brno 2004.
 Rostislav Švácha, *Od moderny k funkcionalismu*, Praha 1994.
 Rostislav Švácha (ed.), *Forma sleduje vědu – Teige, Gillar a evropský vědecký funkcionalismus 1922–1948*, Praha 2000.
 Prokop Toman sest., *Nový slovník československých výtvarných umělců*, Praha 1947.
 Věstník Klubu za starou Prahu, Praha 2005.
 Pavel Vlček ed., *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*, Praha 2004.
 Alexander von Vegesack – Stanislaus von Moos – Arthur Rüegg – Mateo Kries ed., *Le Corbusier – The Art of Architecture*, Bonn 2007.
 Alena Vondrová, *Český funkcionalismus 1920–40, díl 3 – architektura*, Praha – Brno 1978.

POZNÁMKY

- 1) Následující text vychází převážně z plánové dokumentace, archivních pramenů a dokumentů, které laskavě poskytli pamětníci. Srov. obr. 2: Stavba VIII/1929–30, s. 95.
- 2) Stavební archiv Prahy 8, složka čp. 1377.
- 3) Návrhy uložené v archivu Stavebního úřadu Prahy 8 jsou v měřítku 1 : 100 a situace parcely v terénu je načrtnuta v měřítku 1 : 720. Zednický mistr Antonín Novák, který z velké většiny stavbu prováděl po odvolání Františka Drvoty, používal pracovní plány v měřítku 1 : 50. Tato dokumentace je ve vlastnictví současných majitelů domu.
- 4) Opis kupní smlouvy čj. 14.241 – I – A – 28, Katastrální úřad pro hlavní město Prahu, vložka č. 1909 pozemkové knihy, katastrální území Libeň.
- 5) Stavební archiv, o. c. v pozn. 2.
- 6) Stavební archiv, o. c. v pozn. 2.

- 7) Karel Hannauer (ed.), *Rovné střechy*, Knihovna Stavby č. 2, Klub architektů, 1929.
- 8) Smlouva tržová domu čp. 1377 v Libni Nad Rokoskou, Katastrální úřad pro hlavní město Prahu, vložka č. 1909 pozemkové knihy, katastrální území Libeň.
- 9) Smlouva, o. c. v pozn. 8.
- 10) Smlouva, o. c. v pozn. 8.
- 11) Smlouva, o. c. v pozn. 8.
- 12) Stavební archiv, o. c. v pozn. 2.
- 13) Hannauer studoval na ČVUT v letech 1924–1930 u Antonína Mendla. V této době zde působil rovněž Oldřich Štefan, autor průlomových studií především o stavbách tzv. české radikální skupiny. Paralelně vyšel v roce 1924 Birnbaumův Barokní princip v architektuře, roku 1929 stať Borromini jako restaurátor Maxe Dvořáka a další.
- 14) Karel Hannauer, *Problém schodiště v organismu nájemního domu*, dis. 1930, in: Archiv ČVUT; *Osvětlení výstavních prostorů přirozeným světlem*, Praha 1941; *Fotobiologie architektury I – světelně-technické bádání v SSSR*, Praha 1946.
- 15) Stavba, o. c. v pozn. 1.
- 16) Karel Hannauer, *Kurs „Nových staveb“ ve Frankfurtě nad Mohanem*, in: Stavba VIII/1929–30, s. 53–56.
- 17) Ve výsledku však majitelé obývali opět jen dvě podlaží domu a v přízemí během války bydlela rodina německého právníka Hebedy. Po roce 1945 Hebeda uprchnul a do bytu se po něm přestěhovala rodina stavitele Hobsta, svého času náměstka ministra výstavby, který zde až do roku 1989 platil nájem 80 Kčs měsíčně. Zůstává tedy otázkou, zda byla přestavba praktická a posloužila novým obyvatelům lépe než původní dům.
- 18) Otakar Nový, *Česká architektonická avantgarda*, Praha 1998, s. 170.
- 19) Alena Vondrová, *Český funkcionalismus 1920–40, díl 3 – architektura*, Praha – Brno 1978; Prokop Toman sest., *Nový slovník československých výtvarných umělců*, Praha 1947, s. 294.
- 20) „Dne 4. října 1928 odpoledne uspořádali čeští architekti pro Le Corbusiera prohlídku pražských novostaveb. Díky Karlu Hannauerovi, který pro tuto projížďku poskytl svůj luxusní kabriolet, se nám zachoval itinerář této cesty.“ In: Vladimír Šlapeta – Václav Jandáček, *Český funkcionalismus*, EXPO DATA, Brno 2004, s. 44–47.
- 21) V. Šlapeta – V. Jandáček, o. c. v pozn. 20; Karel Hannauer, „Architekt Jeanneret – Le Corbusier v Praze“. České slovo X/235, 9. 10. 1928, s. 5, o. c. in: Miroslav Masák – Rostislav Švácha – Jindřich Vybíral, *Veletřní palác v Praze*, NG v Praze, 1995.
- 22) Stavba VIII/1929–1930, s. 191–193.
- 23) Eric Dluhosch – Rostislav Švácha, Karel Teige, Cambridge 1999, s. 228.
- 24) Stavba IX/1931–1932, s. 88–85. Casa Bella XIII/1934, s. 8–11.
- 25) Stavba IX/ 1930–1931, s. 103; Hannauer – Hrubý – Kitztrich, *Negativ studie rodinného domu, 1930*, archiv NG, Sig. AN 003/a – b.
- 26) „Sluneční záření je silotvorným elementem přírody, nejmohutnějším zdrojem biologickým, pramenem energetického koloběhu a příčinou existence všeho života a světa. (...) Rytmus přírody působí na rytmus člověka, na jeho tělesné i duševní vlastnosti, smysly, potřeby, zvyky, vášně a touhy, na organizaci způsobů jeho sociálního života. (...) Je do určité míry anténou, „kosmickým médiem“ (...) Puzen hmotnými i duchovními potřebami utváří své mikroklima, prostor činnosti, práce a klidu. Tvoří architekturu, v níž jednou ono, jindy opět jiné skupenství zájmů, přání, vůle, vnějších i vnitřních oblastí faktů a potřeb má funkční účastenství. Všechny tyto síly jsou architektonicky tvárné. (...) Spis tento je určen světelnému jevu slunečního záření jako tvárné síle primární a nadřazené.“ In: Karel Hannauer, *Fotobiologie architektury*, Praha 1946, s. 7.
- 27) Karel Hannauer, *Sociológia architektúry I-II*, Bratislava 1949.
- 28) Vojtěch Fířík, Karel Hannauer, architekt-filozof (spomienky), Projekt 35/1993, s. 77; dále k osudu architekta Hannauera po únoru 1948 viz Jan E. Svoboda, Karel Hannauer, *Architekt 13/1996*, s. 35–36.
- 29) Ucelený medailon publikovala Alena Vondrová v katalogu výstavy Český funkcionalismus z roku 1978 (o. c. v pozn. 19); souborný soupis Hannauerových prací však nalezneme až v: *Rostislav Švácha*, *Od moderny k funkcionalismu*, Praha 1994 a katalogu výstavy: *Forma sleduje vědu – Teige, Gillar a evropský vědecký funkcionalismus 1922–1948*, Praha 2000.
- 30) Rostislav Švácha, *Ochrana architektury 20. století*, Věstník Klubu za starou Prahu XXXV. (VI.) 3/2005, s. 50–52.

EINE VERGESSENE VILLA DES ARCHITEKTEN KAREL HANNAUER

Der Beitrag behandelt einen „Bau im Bau“, nämlich eine funktionalistische Villa, die die Autorin unter der Fassade eines einfachen Familienhauses in Prag-Libeň aufgefunden hat. Bei der historischen Bauforschung der Villa Nr. 1377 in der Gasse Nad Rokoskou hat sie festgestellt, dass den Kern des Hauses ein Familienhaus des Architekten Karel Hannauer (1906–1966) bildet, das in der Fachzeitschrift *Stavba*, Bd. VIII, 1929–1930 als Beispiel der zeitgenössischen modernen Architektur veröffentlicht war. Die in der Zeitschrift abgedruckten Fotos und Plan waren nicht näher bestimmt und bislang waren sie nicht mit der aktuellen Nummerierung identifiziert worden. Das frühe, nur aus der zeitgenössischen Literatur bekannte Werk Architekt Hannauers existiert also tatsächlich, ist aber beinahe siebzig Jahre unter einem radikalen Umbau verhüllt. Die Identifikation des behandelten Hauses hilft einer tieferen Erkenntnis des Werks und der Persönlichkeit eines unrecht übersehenen Mitglieds der Prager architektonischen Avantgarde Karel Hannauers jun.

Das zweigeschossige Familienhaus mit Kellergeschoss war in einem schräg abfallenden Garten situiert. Die Nordfassade, obwohl der Straße zugewendet, blieb zugunsten der reich gestalteten Südfassade unterdrückt.

Das Gebäude war also in den Garten gewendet und öffnete sich gegen den Moldautal mit der Dominante der Prager Burg zu. Im Untergeschoss befand sich das technische Geschoss und die Hausmeisterswohnung, in folgenden zwei Geschossen zwei geräumige Wohnungen mit zentralen Hallen und verglasten Schauwänden gegen Süden. Die Haupttreppe führte dann zur Dachterrasse mit Liegestühlen, Blumen und einer Dusche.

Das Haus existierte in dieser Gestalt lediglich zehn Jahre lang. Im September 1939 die Familie Gustav Fried hat es schnell und unter Wert der Frau eines Juristen aus dem Stadtviertel Vinohrady [Weinberge] Marie Svobodová verkauft. Neue Besitzer brachten unverzüglich ein Gesuch um Baubewilligung zu einem gründlichen Umbau, 1940 erweiterten sie den Bau an allen Seiten und bauten noch ein Geschoss und Satteldach auf.

Mit diesen Eingriffen verpuppten sie innerhalb eines ganz konventionellen Baukörpers eine der ersten vollzogenen Bauaufgaben des jungen Architekten. Karel Hannauer war zwischen den Kriegen eine der sehr hoffnungserweckenden Persönlichkeiten der tschechischen Kulturszene. Schon während seines Studiums verwirklichte er manche seiner Entwürfe und beteiligte sich aktiv vor allem bei der Durchsetzung neuer Formen in der Architektur. Nach dem Abschluss des Studiums absolvierte er Studienaufenthalte bei Le Corbusier, Walter Gropius und Victor Bourgeois. Er war im Redaktionskreis der hochgeschätzten Fachzeitschrift *Stavba* [Der Bau] tätig und veröffentlichte seine Beiträge in einer Menge anderer Periodiken. In der Welt wurde er durch den Bau eines der ersten Kollektivwohnhäuser, der Pension Arosa (1931) berühmt. Neben der architektonischen Praxis widmete sich Hannauer sein Leben lang der Theorie der Architektur, vor allem der Forschung über die Funktion des Lichtes im Raum und den Studien im Bereich der Soziologie der Architektur.

Am Beispiel der Villa in Prag-Libeň befasst sich die Autorin auch mit dem Einfluss der Anfänge der Entdeckung des Phänomens des böhmischen Barocks in den 1920-er Jahren bei Formierung des Ausdrucks des jungen Architekten. Zugleich fragt sie nach Ursachen radikaler und empfindungsloser Umgestaltungen wertvoller Bauten.

Den bislang nicht entdeckten Werten begegnet man nicht nur im Schicksal der Hannauers Realisierungen, sondern auch im Leben des Architekten. Gleich wie unter der Fassade eines bürgerlichen Familienhauses ein progressiver Bau in Prag-Libeň eingepuppt ist, blieb später unter den totalitären Regimen die pädagogische, theoretische und architektonische Praxis seines Autors verhüllt und unterbewertet.

ABBILDUNGEN

Abb. 1: Prag-Libeň, Haus Nr. 1377. Ansicht von Nordwesten aus der Gasse Nad Rokoskou zu (Foto J. Hrab, 2009).

Abb. 2: Karel Hannauer – Villa in Prag (Repro aus: *Stavba*, Bd. VIII, 1929–1930, S. 95).

Abb. 3: Lageplan des Grundstücks, 1928, Detail der Unterschrift von K. Hannauer (Bauarchiv Praha 8, Mappe Nr. 1377).

Abb. 4: Prag-Libeň: a – Baustelle Nr. 7; b – Baustelle Nr. 13; c – Baustelle Nr. 18 (Bauarchiv Praha 8, Mappe Nr. 1377, Foto G. Fried, 1929).

Abb. 5: Prag-Libeň, Haus Nr. 1377: a – ursprüngliche Gestalt der Villa in der Gasse Nad Rokoskou (Reprofoto aus: *Stavba*, Bd. VIII, 1929–1930, S. 95); b – Villa von Süden aus dem gegenüberliegenden Hügel zu gesehen, Detail eines Familienfotos (Familienarchiv, 1931).

Abb. 6: Prag-Libeň, Haus Nr. 1377. Heutige Gestalt der Villa, Ansicht von Süden – vom Dach des Nachbarhauses (ursprüngliche Baustelle Nr. 13) zu gesehen (Foto Autorin, 2009).

Abb. 7: Prag-Libeň, Haus Nr. 1377. Westfassade, unregelmäßige Fensteranordnung, Ansicht von Nordwesten (Foto Autorin, 2009).

Abb. 8: Prag-Libeň, Haus Nr. 1377. Ansicht von Südwesten (Foto Autorin, 2009).

Abb. 9: Prag-Libeň, Haus Nr. 1377: a – Detail der Erdgeschossterrasse (Repro aus: *Stavba*, Bd. VIII, 1929–1930, S. 95); b – Torso der ursprünglichen Terrasse, gegenwärtiger Zustand, Ansicht von Südosten (Foto Autorin, 2009); c – Halbsäule, Detail vom Risalit, Ansicht von Südwesten (Foto Autorin, 2009); d – Torso der ursprünglichen Terrasse, Ansicht von Südosten (Foto Autorin, 2009).

Abb. 10: Prag-Libeň, Haus Nr. 1377: a – ursprünglicher Wintergarten (Repro aus: *Stavba*, Bd. VIII, 1929–1930, S. 95); b – Wintergartentorso heute, Ansicht von Norden (Foto Autorin, 2009).

Abb. 11: Prag-Libeň, Haus Nr. 1377. Lageplan (Bauarchiv Praha 8, Mappe Nr. 1377, 1928).

Abb. 12: Prag-Libeň, Haus Nr. 1377. Querschnitt (Bauarchiv Praha 8, Mappe Nr. 1377, 1928).

Abb. 13: Prag-Libeň, Haus Nr. 1377, Ansicht von Südwesten (Repro aus: *Stavba*, Bd. VIII, 1929–1930, S. 95).

Abb. 14: Prag-Libeň, Haus Nr. 1377, idealer Erdgeschossgrundriss (Repro aus: *Stavba*, Bd. VIII, 1929–1930, S. 95).

Abb. 15: Prag-Libeň, Haus Nr. 1377, Nordfassade (Bauarchiv Praha 8, Mappe Nr. 1377, 1928).

Abb. 16: Prag-Libeň, Haus Nr. 1377, Südfassade (Bauarchiv Praha 8, Mappe Nr. 1377, 1928).

Abb. 17: Prag-Libeň, Haus Nr. 1377, Ostfassade (Bauarchiv Praha 8, Mappe Nr. 1377, 1928).

Abb. 18: Prag-Libeň, Haus Nr. 1377, Westfassade (Bauarchiv Praha 8, Mappe Nr. 1377, 1928).

Abb. 19: Prag-Libeň, Haus Nr. 1377, Untergeschoss (Bauarchiv Praha 8, Mappe Nr. 1377, 1928).

Abb. 20: Prag-Libeň, Haus Nr. 1377, Obergeschoss (Bauarchiv Praha 8, Mappe Nr. 1377, 1928).

Abb. 21: Prag-Libeň, Haus Nr. 1377, Erdgeschoss (Bauarchiv Praha 8, Mappe Nr. 1377, 1928).

Abb. 22: Prag-Libeň, Haus Nr. 1377, Terrasse (Bauarchiv Praha 8, Mappe Nr. 1377, 1928).

(Übersetzung J. Noll)